

De Nederlandse politiehervorming

Willy Bruggeman^a

^a Voorzitter Federale Politieraad.
(Corresp.: Willy.Bruggeman@moerbeke.be)

Al geruime tijd is er in Nederland veel discussie en debat over de totstandkoming van de nationale politie door een reorganisatie van 25 naar 10 regio's en één landelijke eenheid, met 10 regionale burgemeesters. Voor- en tegenstanders namen hieraan deel, waarbij opviel dat er ook burgemeesters van tegenstander voorstander werden. Publiekelijk bleef het vrij stil bij de politie zelf. De vakbonden maakten actief hun meningen kenbaar. De administratieve en gerechtelijke autoriteiten gaven weinig kritiek. Bij de binnenkort aangekondigde congressen is de politietop weinig zichtbaar. Wel verschenen nogal wat negatieve (vooral anonieme) signalen in de kranten en kritische beschouwingen in vakbladen. Met enige haast en nog in afwachting van toetsing door de Eerste Kamer wordt momenteel verder gewerkt aan de totstandkoming van de nationale politie, eerst gepland voor begin dit jaar, maar qua startdatum nu vermoedelijk al verschoven naar eind 2012 of begin 2013. De voorgestelde regio's, ook bij de justitiële parketten, zijn geografisch groot en er is gezocht naar een aanvaardbare verdeling en opschaling binnen deze regio's. De Onderzoeksraad voor veiligheid zou, althans volgens bepaalde bronnen, de veiligheidsregio's (politie, brandweer en ambulancediensten) aanpassen aan deze geografische indeling. Er zullen bij de politie vier bestuurslagen ontstaan: grosso modo 170 basisteams, een veertigtal districten, de regio's en het landelijke niveau. De recherche, met een taakstelling afhankelijk van de benodigde specialisatie, is overall structureel ingebouwd en behelst 25% van de capaciteit, wat procentueel meer is dan in België. Grootschaliger optreden is over alle lagen verspreid. Het is nu wachten op de behandeling in de Eerste Kamer. Ondertussen liggen ook het inrichtingsplan en het realisatieplan voor, plannen die veel meer duidelijkheid brengen dan het ontwerpplan. Na de verhoopte aanvaarding door de Eerste Kamer rekent men op twee jaar voor de volledige invoering. Alles gaat in een razend tempo. Vooralsnog is er sprake van een interne structuuropzet met

14 strategische thema's. Dat doet vermoeden dat vooral efficiencyoverwegingen een rol spelen. Het nu voorliggende ontwerpplan is een mix van doelstellingen en organisatievormen.

Aangezien ieder nieuw bestel problemen oplost en opwerpt, was dit ook in België het geval toen men na de affaire Dutroux tot ingrijpende hervormingen besloot. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bepaalde beleidskeuzes het voorwerp (kunnen) zijn van kritiek. Elke keuze heeft zijn voor- en nadelen. In België baren vooral de kleinschaligheid van sommige lokale zones en de interactie tussen federale politie en lokale zones zorgen.

Het omschakelen naar één nationale politie is voor Nederland een goede zaak. Voorbeelden in de Scandinavische landen laten zien dat dit een succesrijke reorganisatie kan zijn, zowel voor de burger, de overheid, als de politie zelf. Er is meer gelijkwaardigheid in de politiezorg, de bureaucratie neemt af en de slagkracht van de politie toe. Het zou dus goed zijn als ook andere landen binnen de Europese Unie dezelfde weg inslaan.

In het voorstel tot wetwijziging en in het ontwerpplan zitten al heel wat geruststellende elementen. Andere elementen blijven aandachtspunten of zijn het voorwerp van kritiek.¹

Inhoudelijk zijn de eerstelijns-politiezorg en de activiteiten en steun vanuit de tweede lijn positief. Ook het vormen van basisteams is op zich een goede zaak. Voorwaarde is wel dat er voldoende capaciteit beschikbaar is en dat de teamleden voldoende ruimte krijgen om hun opdrachten degelijk uit te voeren. De doelstelling dat er één wijkagent beschikbaar zal zijn per 5000 inwoners (in totaal dus 3250 full time wijkagenten) is hoopvol, op voorwaarde dat er ook voldoende "posten" worden opgehouden waar de burger terecht kan. Andere normen zoals reactietijd binnen vijftien minuten na een oproep, versterken dit gevoel.

Vooraf de ontschotting tussen wijkwerking, noodhulp en kleinschalige recherche is vernieuwend. In de lokale situatie is ruimte voor de direct betrokkenen essentieel, op voorwaarde dat deze ingebed blijft in een juridisch duidelijk kader en de gezagspositie van de bevoegde autoriteiten niet aantast. Goed is ook dat de politieleiders in de plannen aangesproken worden op een actief en ondersteunend, zeg maar coachend leiderschap.

Waar de gezagsrelatie met het openbaar ministerie structureel vrij duidelijk ingebed wordt, zal vooral de relatie met de burgemeester, zeker in situaties waar meer gemeenten tot één basisteam behoren, het voorwerp moeten zijn van overleg en afstemming.

In complexe situaties is het nodig snel en adequaat naar district, regio, landelijk en internationaal niveau op te schalen, omdat anders een vierlagensysteem verstikkend kan werken. Het ontwerpplan, top-down uitgewerkt, vraagt om een bottom-up uitvoering en alle personeelsleden moeten daarbij betrokken worden. 'Waakzaam en dienstbaar', het algemene motto van deze cultuurverandering, vraagt om meer dan structuurwijziging en efficiëncy. Vooral cultuur en vertrouwen zullen beslissend zijn.

Tegelijkertijd met de nationale ontwikkelingen, zijn er binnen de Europese Unie een aantal indringende beslissingen op til. Voor een effectieve internationale samenwerking, bijvoorbeeld bij het invoeren van het Europese opsporingsbevel, is veel en gestructureerd overleg met de buurlanden, vooral België, noodzakelijk. Om de internationale (heterdaad)slagkracht te vergroten is een verankering van internationale oriëntering in alle geledingen ook bij de Nederlandse politie onontbeerlijk.

Het is niet eenvoudig België en Nederland te vergelijken, want de politiek-bestuurlijke verschillen (gekozen burgemeesters) en andere tradities zijn

groot. België kent een geïntegreerde politie op twee niveaus en er is van een nationale politie nog geen sprake. Ook de financiering van de politie verschilt compleet in de twee landen. We zullen toch met grote belangstelling toekijken hoe deze vernieuwing in Nederland verloopt om er bij een succesvolle uitvoering ons voordeel mee te doen. Vooral de basisteams en de districten zullen de termen 'slagvaardig, robuust en lokaal verankerd' moeten gaan waarmaken.

Toch nog één suggestie voor de Nederlandse wetgever: als voorzitter van de federale politieraad pleit ik al lang voor het invoeren van een gelijkaardig systeem in Nederland. Een één op één relatie tussen de minister en de top van de politie heeft zijn voordelen, maar ook zijn nadelen. De samenstelling van de Belgische federale politieraad (politie, parket, commissaris van de Koningin, burgemeesters) heeft in deze tien jaren van politiehervorming, ook al is haar rol beperkt tot advisering én naar de bevoegde ministers én in bepaalde gevallen ook naar het parlement, zeker in goede tijden maar vooral ook in slechte tijden zijn nut bewezen.

1 Voor meer informatie zie bijvoorbeeld: Het interview met Prof. C Fijnaut van 10 februari 2012 in het NCR Handelsblad en/of X., (2012). Het Ontwerpplan Nationale politie: de kloof tussen praat en daad. Tijdschrift voor de Politie, 4/12, 32-37.

OPSPORING EN POLITIE / POLICE AND INVESTIGATION (2)

Op naar een visie voor de politie 2020

Willy Bruggeman^a

^a Voorzitter Federale Politieraad.
(Corresp.: Willy.Bruggeman@moerbeke.be)

Zoals aanbevolen in het rapport "Evaluatie 10 jaar politiehervorming" (Federale Politieraad, 2009),¹ is, op initiatief van de Minister van Binnenlandse zaken, een werkgroep opgestart om een visie voor de Politie 2020 voor te bereiden. De werkgroep is samengesteld uit politieofficieren en universiteitsprofessoren die samen in een kerngroep en in werkgroepen zijn ingedeeld. Een toekomstvisie

ontwikkelen in een maatschappij die permanent evolueert is geen sinecure. De uitdagingen zijn niet de minste: socio-demografische veranderingen, sociale condities, financiële restricties, kerntakendiscussie, technologische ontwikkelingen en private firma's die in toenemende mate taken opnemen binnen de veiligheidsketen. In een eerste fase werden de basisprincipes voor de politiefilosofie uitgetekend. In een tweede fase worden nu, mede op basis van toekomstscenario's, de uitdagingen die op zichzelf heel evolutief zijn en diverse opties herbergen, door diverse themagroepen geëvolueerd. Uiteindelijk is het de bedoeling om deze tekst aan te bieden aan de beide Ministers van Binnen-